39. 8.

LINEAMENTA HISTORIAE
DE
TERRA AD-VOCATORUM
SIVE
Vogtland/

QUÆ
DEO AUSPICE
GRATIOSOQUE AMPLISSIMI SENATUS PHILOSOPHICI INDULTU
IN ILLUSTRI SALANA
PLACIDO ERUDITORUM EXAMINI
SISTIT.

M. Ehrenfried Dürr/
MYHLA-VARISCUS
RESPONDET
Ehrenfried Klotz/ Reichenbach.
VARISCUS

ad diem August.
4 *H. L. Q. C.*

JENÆ
LITERIS GOLLNERIANIS,
Anno Salutis M. DC. LXXV.

8

PROOEMIUM.

Ngenii vires in argumento Historico periclitantem variæ historiarum alliciunt illecebræ. Illustrant aliqui improbis vigiliis terras sub alio sole calentes; Romæ conditorem, capitolia, cryptas, & quæ ibi alia probè novimus, nec sine studiorum dispendio ignoramus. Remotissimarum regionum patriis neglectis, delitias sciitamur. Laudamus conatus, sed non imitamur. Præferant alii aliena suis; nos nostra alienis. Scrutentur peregrina magis, quam domestica, nos domestica priùs, quàm peregrina. Et cur sub oculis posita negligamus? *sed ita natura comparatum, ut proximorum incuriosi longinqua sectemur, seu, quod omnium rerum cupido languescit, cum facilis occasio est, seu, quod differimus tanquam sæpius visuri, quod datur videre, quoties voles cernere. Quacunque de causa permulta in urbe nostra,* regionibus dicam, *non oculis modo, sed ne auribus quidem novimus Quæ si tulisset Achaja, Ægyptus, Asia, aliave quælibet miraculorum ferax, commendatrixque terra, audita, perlecta, lustrataque haberemus;* Uti Plinius ævi ac fæculi sui genium scitè non minus, quàm verè depingit, quem multa retrò secula obtinuisse, & nostrum quoque ævum possidere in propatulo est, id quod singulæ Germanicæ Historiæ periodi contestantur. Et nostrum quoque ex eadem petitum de TERRA ADVOCATORUM argumentum idipsum docet, quo in, si Generos. Christoph. Philippi à Waldenfels Monumentum Historicum

ricum exceperis,glaciem qui fregerit, vix alios laudaveris. Diu igitur,multùmque duram hanc provinciam humeris oneri imparibus involvere dubitavi. Sed patriæ amor,qui ortûs nostri partem sibi vendicat,vicit, & LINEAMENTA hæc, quæ philyrarum frontispicium indicit,eâ,qua licuit, brevitate,(quo successu nullus dixero,) ducere aggressus sum,hâc scilicet ratione,ut crassiore Minerva capite I.rei ipsius appellationes,easque varias discuterem.c.II.Nariscia & Voitlandiæ faciem formamque adumbrarem.c.III.ex Periodo prima c.VI.ex secunda,tertia,&quarta.c.V. ex quinta, secundum quas Monarchiæ quartæ historia vulgò dispescitur,periodo memoratu digniora delibarem. c. VI. Terræ memorabilia uberiùs illustranda intimarem potiùs, quam dignè satis persequerer. Hæc B. L. serenâ fronte accipias velim,errantique in istis comiter monstres viam , & si fides historica fidenti imposuit,monumentis ac scriptis aliis certiora edoctus tuô, quô studiis hisce deditis faves, favore nostra corrigas.

CAPUT I.

Ituli ratio.& Synonyma. Naristi ac Narisci voces Cluverio probata â Nabo vel Nare derivantur. Willichius ob N. in V. mutatum Ptolomæi, Rhenanus Capitolini locum notant. Variscus vox quoque probabilis. Narisci â Nardge corruptè Narca; Varisci â Varst. Armolausia. Terra Pretoriana â Pretoribus; Advocatorum ab Advocatis dicta. Posteriorem hanc appellationem Aventinus rejicit. Vocula Voit vel vogt quibusdam origine Græca â βοηθεία; aliis Latina â VOCaT; aliis Germanica â Vögen ; *Quibusdam Gentilis ; nonnullis denique Hebræa â Rad.* פקר

§. I. LINEAMENTA HISTORIÆ, non ipsam, eamque integram,exasciatam & omnibus numeris absolutam DE TERRA ADVOCATORUM Historiam paucis his philyris sistimus. Quæ ipsa rubrica Oedipô divinatore

tore non indigebit. Utut enim Lineamenta, Buchnero interprete, *notæ* sint *& quasi lineæ quædam ac fila corporis, ex quibus de forma judicatur, ejusque similitudine cum alio corpore*, translatè tamen perquàm commodè, nec novô exemplô, ad Historiæ tractationem accommodantur. TERRÆ verò ipsi, quam ADVOCATORUM diximus, cùm temporum mora, tum hominum arbitrium varias indiderunt appellationes, quas hîc adducere, adductasque evolvere operæ pretium fuerit. Sunt verò subsequentes: NARISCIA vel VARISCIA; ARMALAUSIA; TERRA ADVOCATORUM seu PRÆTORIANA; VOITLANDIA.

§. II. Principem ex his locum, cum antiquissima sit, ea appellatio, quando NARISCIA sive VARISCIA terra hæc, ejusq; incolæ NARISCI, NARISTI, vel VARISCI nuncupantur, sibi vendicat; Utra verò scriptio lectiove alteri sit præferenda, disquirunt plurimi, idq; eò magis, cum neutra antiquissimorū scriptorum testimoniis careat. Tacitus enim, liberi judicii ac styli scriptor *Nariscorum*; Ptolomæus autem Οὐαριστῶν mentionem injicit, hinc interpretes vocem torquent, & in ea exprimenda discrepant. Sedulus ille antiquitatum variarum indagator Phil. Cluverius autor nobis est, Nariscíæ incolas genuinô nomine rectiùs *Nariscos l. Naristos*, quam *Variscos* audivisse. Eruditè de his nominibus Cap. XXIX. suæ Germ. Antiq. hunc in modum disserit: *Ad vocabulum gentis quod attinet, legitur id apud Ptolomæum* Οὐαριστοὶ, *quod viri docti corrigendum putarunt in* Ναριστοὶ. *Equidem ego de Ου in N. mutando nihil ambigo; At de* T. *in* K. *vertendo etiamnum dubito. Quippe quamvis ipse Taciti exemplarium fidem Ptolomæi exemplaribus prætulerim; Præsertim quum apud Jul. quoque Capitolinum in M. Antonino legantur Narisci; tamen è diverso pro Ptolomæo facere video, quod apud Theodosium è Dionis Historia iidem populi dicantur* Ναρίσται. *Ita uti ferè credam promiscuè ea vocabula usurpasse quondam Græcos.* Sententiam suam laudatus autor exemplo simili illustrat, dum pergit: *Quemadmodum* Ἰαυρίσκους *quoque dixerunt* Ἰαυρίστους *&* Ἰαυρίστας *teste Suetonio lib. VII.* Addimus ex eodem vocabuli etymon: *Magis*, inquit, *genuinum est nomen Nariscorum ex Germanico derivati generis vocabulo* ebt

 Narischen.

nrische. *Etenim aut flumen Nabum adcolis quondam dictum fuit* thi Nare; *unde genti nomen derivatum* thi Narischen, *aut genninum nomen* thi Nabischen *Romani vitiarunt in Nariscos.*

§. III. Hujus ſententiam maxima autorum accedit cohors. Laudemus ex ea Iodoc. Willich. Comm. in Corn. de Germ. apud Rhenan. p. 615. cujus verba habent: *Ptolomaeus iterum nomen Nariscorum permutavit. Habet enim Variscos, & facillimum lapſum inter N. & V. literas apud Latinos (quorum ſonum & ἔγκλισιν illum ſecutum eſſe credo) nemo eſt, qui non videt;* tum & ipſum B. Rhenanum l. 1. p. 125. Capitolini locum increpantem: *Licet,* inquit, *monere eſſe depravatum in Capitolino vocabulum in vita Marci Antonini. Nam ubi vulgò legitur Marcomanni Variſtae &c. ſcribendum Marcomanni, Nariſci &c.*

§. IV. Nihilominùs in amplectenda hac ſententia dubitat Excell. G. C. Kirchmaierus Comm. in Tac. qui, poſtquam Cluverii etymon ac ἐπίκρισιν adduxit, ſcribit: *Uti ego non impugno horum ſententiam (quae de ὐαριστοὶ in Ναρισκοὶ mutatione fuit) ita nec ſequor opinionem. Quid enim abſurdi hinc ſi ὐαριστὸς aut ὐ'αρισκὸς* T. *in* K. *abeunte idem quod Variſcus ſit.* Locum itidem ex Claudii Geograph. lib. II. ubi ὐαριστοὶ vox legitur, exhibet.

§. V. Sed novam eamque ſingularem vocis hujus etymologiam leges apud Annalium Bojorum conditorem Joh. Aventinum; Nariscos ille à Nardge vel Nordge ſeu Aquilonis terra, ita enim ea pars verſus ſeptentrionem ſita audiebat, dictos eſſe putat. Eſt verò & Nordge compoſita vox ex Nard vel Nord, quod idem eſt ac Aquilo ſeu Septentrio; *Ge verò ſeu Gaja Graecis & Latinis Terram ſignificat. Jam Nardge vulgus diminutè ſuo jure Narca appellat, unde à Cornelio Nariſci dicti ſunt.* Vid. ipſum l. 1. Annal. Boj. & in eidem operi praemiſſa nomenclatura litera N. & G. Varistorum verò nomen à Germ. vocabulo Varſt, quod idem eſt ac ſaltûs, derivari credit laudatus Aventinus. Ita enim loc. cit. litera V. verba ejus leguntur: *Variſtae populi Germaniae in Bojemia cum Marcomannis habitarunt, quorum pars erant, qui ſaltus tenuerunt, qui Varſt Germanicâ linguâ dicuntur.*

Alii

Aliis aliæ derivationes, allusiones rectiùs dixerim, mirè arrident circa primam hujus terræ appellationem, quas ad unum omnes, quum non ad singulorum salivam esse adeò persuasum sit, quàm quod maximè, recensere nihil attinet.

§. VI. Hactenus traditam & variè explicatam alia Terræ hujus excipit appellatio, quâ eadem Armalausia & ejusdem incolæ Armalausi nuncupantur. Unde id nominis, viris doctissimis animi pendentibus, non ausim quicquam affirmare. Cluverii cap. XXIX. Germ. Antiq. conjectura est, gentis (Nariscorum videlicet) nomen â Dione & Capitolino in M. Antonini principatu ultimò adduci. *Nam*, inquit, *posterioribus temporibus Tabulæ Itinerariæ, eôdem situ, inter Alemannos & Marcomannos dicuntur Armolausi, & apud Æthicum inter Germaniæ gentes vitiatò vocabulò Armolai. Quando priscum nomen, & quâ de causâ, mutaverint, non facilè dixerim.*

§. VII. Tertiò locô id nominis constituimus, quo Advocatorum *seu* Prætoriana Terra audit, vel â Drusô Romano Prætore, vel ab Advocatis seu Præfectis majorum ætate constitutis, ac terræ dictæ præpositis. Qua de re in subsequentibus erimus prolixiores.

§. VIII. Ægrè tamen atque molestè nonnulli Terræ hujus Latinô idiomate expressam appellationem ferunt; cum Voitlandia præsenti respondens proprium nomen, ideoque literis auctum vel diminutum potiùs retinendum sit. Et hoc est, quod Aventinus cit. Annall. præmissa nomencl. lit. V. invehatur in Æneum Sylvium, verba ejus habent: *Voitlandia est terra Boetborum seu Advocatorum, quemadmodum Æneas Sylvius licenter, ne dicam ineptè vertit. Propria enim nomina non sunt vertenda, sed literis aucta aut diminuta, Romanâ incude formanda sunt: Ita Plinius docet, sic Hermolaus Barbarus commonet: Et ego apud illustres rerum scriptores diligentiùs observavi.* Hodie hac de re commentantes à frequentiori hujus vocis usu minùs abhorrent, ut vel inde præscriptionis jure, ut loquuntur, seipsum tueri videatur.

§. IX. Ultimam denique, eamque tritam ac vernaculâ nostrâ usitatam appellationem, quâ VOITLANDIA vulgò

gò effertur, examinabimus. In hujus etymologia eruenda maximum autorum deprehendes dissensum, qui ex variorum opinionibus brevi recensendis nemini perspectu erit difficilis. Hinc non immeritò queritur Knichen de jure sup. in com. l. alter. territ. c. IV. p. 61. *Vox Voigt, l. Vogthey unde originem sumserit, indagationis non est usque adeò certa.*

§. X. Non parva primò scriptorum manus est qui Græcum voculæ hujus etymon quærunt: *Est Voitlandia à præfectura dicta; Nam tam Græcis quam Germanis βοηθὸς Voidt est, nimirum præfectus,* & Land *regio, ita ut sit præsidis & præfecti regio.* Sic Jodoc. Willich. Comm. in Corn. Tac. Germ. apud Rhenan. p. 618. βοήθεια ut Græcis administrationem, præfecturam & auxilium denotat, ita etiam vernaculâ nostrâ Vogthey præfecturam pariter & administrationem significat. βοηθοὶ adjutores curarum reip. & plebis scribæ it: primicerium scribendo adjuvantes sunt: Vid Knich. loc. cit. & quos ipse laudat. adde Lexica Græc.

§. XI. Etsi v. dictio Vogthey quoad parilem significationem reipsa sit Græcorum βοήθεια, non tamen inde sumsisse Germanos opinantur plurimi. Latinis potiùs natales debere vult Goldastus ad Tyrolem, demonstrans vocem Vogt κατ' ἀφαίρεσιν ex Latino *VOCaT* quasi *Advocato* esse deductam. Id quod Tom. 1. part. 1. p. 131. Rerum Alemann. suarum repetit. Conf. Matth. Magerum in Advocatia sua armata p. 57. c. 2. n. 203.

§. XII. Sed vocabulum Vogt minimè etiam derivandum esse per Aphæresin Besoldus disc. de Jure fœd c. v. contra laudatum Goldastum disputat, eò, quod merè priscum sit Germanicum Voget/ sicut ex multis antiquissimis Germanorum Veterum rythmis à laud. Magero n. 224. colligere quis possit. Ex horum thesauro unicum, cumque anonymi recitasse sufficiat:

--------- Als Nimrot
Ihr Richter und ihr Voget Gebot.

Vid Matth. Magerum loc. cit. prolixissimè in hanc rem inquirentem.

§. 13. Arri-

§. XIII. Arridet aliis Vogt ab antiquissimo vocabulo Bögen h. e. disponere vel ordinare, deducere, quam originem debemus Thomæ Franzi pro Carolo Magno primo Feud. autore defensioni Illustris Struvii Syntagm. Jur. Feud. annexæ p. 664. Subnectimus hic textus contextum: *Illi, qui majus imperium habebant vocabantur Vögete „ à dispositione nempe & imperio. Bögen enim vernaculâ nostrâ „ lingua nihil alind sonuit, quam disponere aut ordinare.*

§. XIV. Nec planè in vulgus innotuère, quæ Generosus Christ. Philipp. â Waldenfels Eques Voitlandus *in monumento suo de majoribus nostris & de Voitlandis Nariscis* conscriptô p. 270. de hac voce, quam ex Gentilium numero esse asserit, memoriæ prodit: *Vocem hanc*, inquit, *Voit ex nobilissimorum Germaniæ populorum Wstarum, Vstarum, vel Voitarum societate descendere veri non dissimile apparet; Qui ex insulis maris Baltici excedentes in Germaniâ superiore loca & habitationes quæsiverunt.* Singula transscribere nihil attinet, concludit autem p. 275. verbis hisce: *Colligi potest ex dictis originem vocabuli de priscorum Wstarum vel Vstarum societate provenire, quos à Nariscis in societatem & viciniam assumtos, & Helvetiam proficiscentibus cum ceteris popularibus & Saxonibus adscitos, patres esse Svitensium conjecturabile. Historia perfecta ex incuria anteriorum, proh dolor! deficit.* Huc usque ille, quem pluribus legere licet.

§. XV. Nec desunt denique, qui vocem hanc ex Hebræorum fontibus derivare allaborant. Memoratu digna judicamus in hanc rem verba sæpius cit. ICti Magiri c. 2. p. 57. Advocatiæ Armat. quibus vocem Vogt ab Hebræorum rad. פקד deducere satagit: *Mihi*, inquit, *hujus voculæ Vogt „ originem diligentius præscrutanti in mentem venit, eandem ab „ Hebr. פוקד quod præfectum significat, tam ex vocis consonantia „ quam & significationis paritate non insulsè derivari posse. Si e- „ nim ex voce illa* Boket *mere Germanorum prædictô B. ut. F. l V. „ consonans efferatur, antiquum nomen Germanicum Fotet / seu „ quod idem Voget / & per contractionem abjecta litera E. Vogt / „ ab eoque Vogthey habebimus. Qua tamen in re aliorum certiores*

conje-

conjecturas hujusmodi vocabulorum afferentium me lubens submitto. Nec ab hac etymologia abit Helvigius, qui eandem vocem à dicta Hebr. Rad. & derivato פקיד hoc est, *præpositus, præfectus*, deducit. Quærenti autem, quid commune habeant V. & P. rursus G. & Q. respondet esse literas ejusdem organi; illæ quidem sint labiales; hæ verò linguales. Vid. M. And. Helvigium in Etymologiis & originibus dictionum lit. V. m. p. 291. Utraq; forsitan sententiarum asterisco esse notanda; Magiri quidem, quod non genuinis radicem & exasse respondentibus exprimat literis; Helvigii verò, quod Lingvales cum Palatinis commutet. Ipsam rem quod concernit, miramur magis summorum ingeniorum in levioribus curas, quam ut curiosis verborum indagatoribus quicquam vitio ponamus.

CAPUT II.

Nariscorum antiquorum termini situsque. Aventino Narisci indigenæ sint. Iidem Marcomannicô bellô celebres. Voitlandia dividitur; altera Ducibus stirpis Andechisiæ paruit, & hodiernâ amplior fuit. Eadem apud Irenicum memoratur. Altera angusta est & parva Nariscie partio. Hodierna quoque nominetenus, quàm ex vero latior patet.

§. I. *Germania* nostra *terris informis, montibus aspera, cultu aspectuque tristis, in universum sylvis horrida &c.* à veteribus proditur, felicissima tamen & fertilissima fortissimarum gentium mater laudanda est. *Germanis enim quid & animosius quid ad incursum acrius? Quid armorum cupidius? Quibus innascuntur & innutriuntur*; ut ingenue Seneca Romanus civis confitetur de ira l. I. c. II. Inter hos populos non degenerem, si gloriam & vires gentis spectas, fovit, NARISCOS scilicet, quorum situm atque memoriam paucis rudius quidem & planius subjicere conabimur. Nam adyta historiæ gentis cujusdam Germaniæ antiquioris accuratius penetrare cupientem facilè tenebræ, plus quàm Cimmeriæ terreant. Sive enim rerum ac gestorum, sive Geographicam intuearis historiam, utraque tricis nimiis

miis implicita est atque involuta; Nec digniori fatô NARISCIA nostra, quæ parcè satis raróque à quibusdam antiquioribus scriptoribus commendatur, usus est. Conatu tamen nunquam satis laudato vires in hoc genere periclitanti glaciem fregit Philippus Cluverius in limato suo de Antiqua Germania opere. Tacitus scilicet Nariscorum meminit cap. 42. de Germ. inquiens: *Juxta Hermunduros Narisci & deinde Marcomanni & Quadi agunt, eaque Germaniæ velut frons est, quatenus Danubio prætexitur.* Variè varii in hunc commentantur locum, maximè laudati Cluverii utentes operâ, qui ex situ à Tacito indigitatô colligit, Nariscos in ripa Danubii inter Hermunduros ac Marcommannos Bojohæmi incolas sedem suam habuisse. Limites ergo eorum fuerunt à Meridie Danubius, ab Æni confluente ad Ingolstadium usque: Ab occasu linea hinc ad Moeni fontes ducta: Ab ortu æstivo Bojohemici montes ac saltus. Porrò Cluverius loc. cit. Strabonis & Ptolomæi loca huic sententiæ minùs repugnantia illustrat. Posterioris ex duumviris his verba ita recitantur: *ὑπὲρ τὰ σούδητα ὄρη τευριοχαῖμαι, ὑπὸ δὲ τὰ ὄρη Οὐαριστοὶ: εἶτα ἡ γαβρῆτα ὕλη, ὑπὸ δὲ τὴν γαβρῆταν ὕλην μαρκομανοί.* h. e. *Supra Sudetos montes Teurìochæme: Sub montibus Varisti: Dein Gabrita sylva. Sub Gabrita silva Marcomanni.* Textum hunc exoticarum vocum obscuritate involutum ita explicat Cluverius. *Sudeti montes sunt, qui in Theuringia exsurgentes effusis Visurgi, Sala Mœno, Egra ac Navo amnibus Bojohæmi latus occidentale cingunt ad Danubium: In quibus saltus sternuntur Thuringicus & Bojohemicus, vulgò* der Döringer und Böhmer Wald. *Supra hos montes collocat Theuriochæmos, qui fortè sunt Theuringi* (placet hic eandem observationem, quæ Willichii Comment. in Tac. p. 615. est, inserere, dum vocem *Τευριοχαῖμοι* corrigendam esse putat: *Forsan,* inquit, *hic legendum est τορ(ι)οχαῖμοι; ut Thuringiorum appellatio curioso indagatori conveniret.*) *Infra hos Οὐαριστοὶ, quorum vocabulum jam ante me alii correxerunt in Ναρίσκοι, Marcomanni Bojohemum tenuerunt. Gabrita ergo silva fuit inter Nariscos & Marcomannos, vel etiam in dictis montibus Sudetis in Bojohemô* ac

ac Superioris Palatinatus confinio in Thouringiam usque extensa. Plura cum ex Ptolomæo, tum etiam Strabone loca, quæ hisce tenebris lucem afferunt, Cluverius l.c. cumulat illustratque. Breviùs atque concisiùs hanc delineationem exhibet lib. III. c. V. §. 2. Introd. Geograph. inquiens: *Narisci tenuerunt inter Bojohemi occidentale latus & Danubium lineamque à Mani fontibus ad oppidum Ingolstadium ductam: postmodum Armalausi dicti.* Multa insuper de Nariscia collegit Gener. Philippus à Waldenfels p. 245. Monumenti sui, quem vide.

§. II. De Nariscis pariter & horum diversis, ut vocat, civitatibus Aventino l. 1. p. 2. Annal. Boj. differendi ansam præbet Bojariæ in tres partes divisio, quarum unam Narisci incoluerunt, quos *indigenas* vocat, eo, quod *avitas sedes nunquam amiserint, & ab oriente contingant Bojemiam*, ut loquitur p. 36. l. 1 Id quod etiam pag. 7. non obscurè innuerat, ubi variam toties mutatarum regionum fortunam, quæ rebus humanis illudens ex libidine & vocabula & cultores variet, accusat. *Maximarum*, pergit ibidem, *urbium populorum potentissimorum nullæ reliquiæ, nulla vestigia supersunt.* Neque ita multò post: *Nulla*, inquit, *in Germania gens est præter Frisos, Nariscos & Francos, qui vel veterum cognomina, vel veteres suas sedes obtineat, quod à perquam paucis animadverti non vehementer mirari non possum.* *Denique illud indubitanter liquet*, verba sunt Kirchm. Comm. ad Tac. *Terram à præfectura aut Sorabica* Voigtland *appellari solitam, cum vicinia Norimbergensis tractûs, Superiorisque Palatinatûs parte à Variscis fuisse habitatam.* Sed hæc de eorum perpetuis nominibus ac sedibus. Regredior ad uberiorem Aventini de Narisscis narrationem, qui, postquam nominis etymon, idque singulare, superiùs adductum dedit, pergit: *Narisci in multas civitates divisi, capita solùm nominasse sufficit: Alemannos, Nariscos propriè dictos, Bothos, Chamabos, Sudinos Ilisios: Horum omnium meminit Ptolomæus in descriptione Septentrionalis, nomina retinent.* l. c. p. 2.

§. III. Quâ ceteroquin fortunâ Narisci usi fuerint ex historicorum monumentis parùm obviis colligere non licet, nisi iisdem fluctibus cum finitimis navigasse conjecturare

rare

rare velis. Ita etiam eorundem nomen inter ceteras gentes recensetur, quæ adversus Romanos in gravissimo bellô Marcomannicô, quô Romanis scriptoribus attestantibus gravius nullâ unquam memoriâ extitit, arma capessiverunt; *Omnes autem populi ab Illyrici limite usque in Galliam conspirarunt; Marcomanni, Varista, Eumunduri, Bojemiæ tum incolæ*, & alii plures, quos magno numerô recitat Aventinus lib. II. p. 87. Annal. Boj.

§. IV. Hactenus amplissimos Nariscorum terminos levi penicillô delineavimus, populi nomen Voitlandis nostris equidem remansit, minima verô terræ pars: id quod ex subjungenda Voitlandiæ delineatione lucidè patescet. Alia verô Voitlandiæ conditio est, quæ Comitibus Andechisiæ stirpis paruisse traditur, alia nostræ seu hodiernæ, quæ eô nomine venit: ut adeò non absre: eam in VOITLANDIAM ANTIQUIOREM sive Ducibus Andechisii stemmatis subditam, & NOVAM, eamque nunc variis Principibus ac Dominis parentem distinxeris. Illa Ducatûs nomine insignita passim legitur, & non mediocris erat ambitꝰ. Ottone verò ultimô, cum quo stirps Andechisia exspirabat, annô ab humana gente liberata 1248. improli pereunte, opes à finitimis velut præda & manubiæ direptæ sunt. In ipso mortis genere assignando autores admodùm dissentiunt. *Alii toxicô sublatum, alii ferrô ab Hagare, cujus uxorem constuprarit, necatum tradunt; verumne id sit, an ad leniendam tam crudelis cædis invidiam confictum, tum quoque, cum magis liquere possit, incertum fuit.* Aventinus. lib. VII. pag. 426 seq. Sed à plurimis stupri reus, eoque necatus traditur, nec dicam de Rythmo, in quem Ottonis promissa Hagari facta abierunt. Maximè juvat hîc nosse, à quibus opes postmodum direptæ sint, id quod Aventinus ibidem edocet: *Boethos*, inquit, *in Germania magna in septentrionali Bojaria, quatenus continuatur Franciæ antiquæ, Hercinioque jugo, quod Turegos, unde cognomen habet, à vetustis Bojis & Francis diterminat: partim præfectus Urbis Norimbergensis, partim Pontifices Bambergensis atque Wurtzbur-*

burgensium vindicarunt. *Dalmatiam, Croatiam Ducatum Meraniæ vocabant, Histriam Veneti intercepere.*

§. V. Antiqui illius Ducatûs passim meminit Franciscus Irenicus lib. III. c. XCIX. f. 93. Exegeſ. Germ. *Voitlandiæ inquit, Ducatus in montibus Bohemicis ex alia parte usque adBambergam olim pertendebatur, quorum princeps ultimus supra Mænum fluvium ditionem suam tenuit. Verùm à propriis domesticis oppetiit, Ducatus ille palam expositus est. Potentissimus quisque hujus urbes tunc invaserat. Ascivit sibi Herbipolenſ. Præsul Schlifenfeldium, Bamberg. vero Holfeldium; Norinbergen. Burggravii Habenbergum, sicque desiit.* & cap. XLVII. f. 74. *Dux Voitlandiæ à suis militibus occisus, invadendi pro arbitrio cujusque fecit potestatem, unde Episcopus* (Bambergensis) *locupletissimus factus est.* conf. etiam lib. XII. lit. V. fol. 227.

§. VI. Satis de Antiquiori, novam comtemplabimur Voitlandiam. Hæc ipsa non parum decurtata angustioribus hodie includitur terminis, & cum adhuc Nariſciæ nomen retinuit, terræ pars Palatinatui Superiori, pars Norinbergensi tractui, aliisque cessit ditionibus. Termini huic ex Quade assignari possunt, quod à meridie ac ortu Montes Sudetos, ab ortu æstivo Misniam, ab occasu æstivo Thuringiam habeat. Adde juxta Zeilerum de Circ. Sax. Sup. vicinias Noricum scilicet ac Palatinatum superiorem.

§. VII. Hic denique memoratu ac notatu maximè dignum ducimus Albini in Chron. Misn. monitum, qui non exiguam terræ partem à nostra vulgò dicta Voitlandia avellit. Tit. XIII. l. c. *Accolæ, inquit, alterius Salæ lateris nec non Sudetorum minus rectè Voitlandi salutantur, seu vulgò audiunt, verius Osterlandi. Osterlandiæ enim tractus à fontibus Elystri olim cœpit ad nobiles urbes Mersburgum ac Halam pertingens*; idque ab antiquioribus Historicis, (quos tamen reticet) accepisse scribit: *Propriè autem sic dicti Voitlandi terram intra oppida Curiam, Noribergam, ac Ambergam incoluerunt. Nunc cum Osterlandorum in Misnensium nomen commutatum sit, Voitlandi finitimi his Misnensibus meritò sunt accensendi.* Idem p. 182. *Osterlandi ad oppida Plavven Geram ac Widam ex incuria Voitlandi appella-*

ti sunt; ratio tamen reddi potest, quod Plavensis Advocatus suos ibidem Subadvocatos constituit, ac postea inter suos divisit; Vel quod ibi locorum, usu sic obtinente, arcium praefecti Advocati seu Vögte cognominati sunt. Hactenus Albinus. Adde, quod Bruschius in descript. Piniferi Elsterbergae in Misnia sitae, quae tamen hodie inter Voitlandiae oppida locum sibi vendicat, mentionem faciat. Optimè quoque idipsum B.M. Johannes Fiedlerus Reichenbach. Diaconus perquam meritus, vir in his literis non vulgariter versatus, observavit, annotavitque in Ms. Chron. Lengenfeld. c. 2. *Osterlandia* inquit, (si Latinè ejusdem verba efferes) *in superiorem olim ac inferiorem dispescebatur; Superioris regio erat tractus terrae ab Oppido Plauen ad Zuvickaviam usque; Ab hoc inferior postmodum incipit.*

CAPUT III.

Tractandi modus juxta Impp. seriem instituitur. Drusus Germanorum terror; quousque cum Romanis perveneris non liquet. juxta Peccensteinium Drusus arcis Voitsberg conditor est; Rutheni juxta eundem origine Romani; ex Columnesia familia. Contra alii. Peccensteinii sententia partim dubia partim erronea. Versiculi ab eo laudati multis spurii sunt. Dubia quoque est nimia arcis Voitsberg antiquitas.

§. I. Nariscorum antiquiorem statum, situmque, juxtà cum Voitlandiae divisione, in quantum haec omnia percontari licuit, proximô capite delineavimus; nunc, ut ordo memoriae consulat, ad tempora IV. quam vocant, Monarchiae progredimur, cujus in V. juxta Bunonem periodos nota est divisio. Prima quidem Ethnicorum, à Julio Caesare ad Constantinum Magnum usque, Imperatorum constituitur. Quae hôc temporis tractu Nariscorum fortuna fuerit, numve in hanc tempestatem appellationis origo, quâ hodie Advocatorum Terra dicitur, incidat, dispiciemus.

§. II. Pervulgata certè & celebris est Romanorum adversus Germanos irruptio atque expeditio sub Augusti regi-

regimine Duce Drusô suscepta. Drusus enim Dux & Imperatoris Augusti Cæsaris trimestris (dicteriô hinc vulgatô nobilis: τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. h. e. *fortunatis etiam trimestres nascuntur liberi.*) filius, privignus rectiùs fuit, utrumque, h. e. paternum maternumque, genus traxit ex patritiorum gente Claudia, eaque superbissima, crudelissima & imperiosissima. Certis enim quibusdam familiis certas virtutes, certaque vitia insita ac velut hæreditaria esse, elegantissimè B. Bosius dissert. de Tib Cæs. §.7.8. docet. Hic ipse Germanorum terror propitiô planè Marte adversus Germanos arma gessit, eosque adeò agitavit, ut non modô cognomen consecutus sit ab ea gente, teste Ovid. Fast. 1.

Et mortem & nomen Druse Germania fecit.

Sed & victoriarum celeritate frequentiaque tantum metum ipsis injecerit, ut vel ad nominis ejus mentionem trepidarent; & hinc Germanis frequens quoque fuit formula, quæ in proverbium abiit: *Ut Te Drusus perdat*, & quibusdam usitata Germanica imprecatio: daß dich die Drüsse ankomme. Proditur enim, ab ipso morborum genus, quod in Medicorum scholis die Drüssen vocatur, inde nomen sortitum esse, eò, quod Germanis pestis fuerit, atque funus. Confer Spangenb. Chron. Mansf. c. 28.

§. III. Quousque verò sub hoc Druso Romanorum eruptio in terras nostras fuerit, non una omnium est sententia, quin incerti potiùs hæreant historici; Testis nobis esto Fabricius lib. VII p. 778. de orig. Sax. *Veterem ibi* (de Voitlandia loquitur) *Nariscorum sedem fuisse verisimile est, sed quid in illis locis egerint Romani verè affirmari non potest.* Bruschius in descr. Pinif. ab init. negat, Romanos in has terras pervenisse, nedum occupasse.

§. IV. Nihilominus Peccensteinius Theatr. Sax. c. XIX. p. 325. affirmare non dubitat, Drusum Tiberii Imperatoris ætate annô post natum Christum 21. terræ tractum, quem Voitlandiam seu Terram Prætorianam inde vocamus, occupasse, sibique propugnaculum, quod Voitsberg vulgò dicitur,

dicitur, exstruxisse, ibiq; sedem fixisse. Quæ ditio, ipsô docente, postmodum Romanis Prætoribus seu Advocatis, quos hodie Illustres Ruthenos appellamus, hæreditati cesserit. Hic ut fidem faciat, recitat in vulgus notos versiculos in arce modò dicta adscriptos. Vid. Part. II. p. 40. 41.

Castra locans Drusus hic Prætoria nomina monti
Fecit, posteritas servat & illa sibi.

Nec unâ sed sæpè iteratis vicibus hanc sui sententiam in illo Theatr. Sax. inculcatum it, cumprimis pag. 258. id maximè agit, ut satis superque adstruat, Illustres Dominos Ruthenos, de quibus ipse Peccenstein. legi meretur, Romanis natales debere, atque in Drusiana expeditione ex Italia in Germaniam traductos primùm Prætorum seu Advocatorum, vel etiam Locumtenentium munere esse functos. Ad originem Romanam comprobandam maximo eidem argumento sunt verba diplomatis Friderici II Siciliæ Regis An. MCCXXXII. ad Portam Naonis in Carindia dati; ita autem habent: *Notum facimus omnibus Christi fidelibus: Quod Nobiles Domini de Plauen nostri & S. Rom. Imperii Advocati, & tùm temporis exercitûs nostri summi Capitanei, Henricus Senior, & Henricus Junior, strenui milites, ex nobilissima & antiquissima Prosapia Romanorum Veteranorum orti & progeniti sint.*

§. V. Sed Peccensteinius ipse varius & sibi minimè constans esse videtur, cum plures origines inquirit, quibus ortum nunquàm satis laudatæ Ruthenorum familiæ tribuere queat, quæ de propagine Familiæ Columnesiæ p. 261. tradit, â Cyriaco Spangenberg. l. 1. c. 2. f. 26. & Volaterano l. 22. in dubium vocantur, quos Zeilerus Contin. Itiner. c. IV. p. 626 3. laudat. Sed hæc lis, quàm in præsenti negotio non attendimus, est adhuc sub judice.

§ VI. Quantum verò fidei sententia illa de Druso ejusque in has terras excursione mercatur, non facilè (nisi nullam velim) dixero. Alii in ambiguo, quid primùm, quid postremum eloquantur, hærent, & verbis, dubiæ sententiæ notis, ut: *perhibetur, dicitur, commemoratur*, & quæ hujus generis alia quàm plurima sunt, utuntur. Aliis eadem

C vel Si-

vel Siculis gerris vanior & pura puta fabula esse videtur. Vid. Albin. Chron. Misn. p. 201. Dresserum de Urbb. p. m. 493. Zeiler. Itinerar. Germ. p. 11.

§. VII. Denique hujus nostri Historici Saxonici narratio eô quoque nomine, quod Drusi res gestas ad annum 21. â N.C. rejiciat, obelisco esset notanda, cum ipse ante Christum natum in Germania equô collapsus ex fractura cruris, tricesimô post die decesserit; quod mortis genus ex Epitome Liviana lib. CXL. contrà quàm ipse Suetonius morbô Drusum diem supremum obiisse in æstivis castris, quæ ex eo scelerata sunt appellata, traditur â Comment. Suetonii edit. Schildian. p. 503.

§. VIII. In optatis equidem esset, majores nobis fide digniora tradidisse monumenta, quibus commoti in decantatam sententiam Peccensteinii descendere possimus; sed fortassis optare magis, quam sperare licebit. Versiculos, quos hodienum dictô locô legimus magna Scriptorum manus, quibus Peccensteinii relatio partim suspecta ac dubia, partim etiam fabula est, spurios judicat, æstimatq; imò *â sciolo quodam dubiô procul in vetustissima hujus regionis arce Voitberga scripturam istam depictam esse* his verbis statuit Generos. Christ. Phil. â Waldenfels, qui cumprimis Petri Albini non infimæ sortis aut suspectæ fidei historici autoritate eandem rejicere adducitur. Et plures ejusdem monetæ Inscriptiones optimis aliquando Historicis imposuisse, historia loquitur. Brevi itaque ea, quæ plurimi circa Peccensteinii sententiam notant, attingere placuit, eô tandem animô ac lege, ut certiora tradentem atque edocentem sequi nulli renuamus.

§. IX. Denique cùm hæc historicorum animos dubios incertosque habeat, omninò est, cur meritò dubitemus de non dispari, at trita satis traditione, quæ plebis ac imperitorum sermone increbuit, ac si trecentos circiter ante natum Christum annos arx Voitberg sit condita, id quod accolæ terræ illius gloriosiùs quàm veriùs prædicant, ut innuit Albinus l.c. Tit. XIV. Diversam etiam â plebe sen-

ſententiam tenet hic Laurent. Peccenſtein. part. 2. Theatr. Sax. p. 41. cui fabulæ ſunt, quæ vulgus dictitat.

CAPUT IV.

Hiſtoria Periodorum ſecunda ac tertia deficit. Arnulpho Duces Voitlandiæ ortum debent. Hi apud varios varii recenſentur. Henrici Aucupis bellum, ac Advocatorum ob eodem ordinatio. Terra Advocatorum Friderici I. tempore dicitur Merania; ſed falsò. Errorem diſcutiunt Knichen ac Reineſius. Henricus Nobilis Advocatus. Ruthenorum prænomen Henricus, unde? Undeque cognomen?

§. I. Diviſionis noſtræ memores ſecundam ac tertiam Monarchiæ IV. periodos quinq; ſecula continentes paucis complectemur lineonis, utpotè quibus res literaria, adeoque rerum hiſtoria variam fortunam eſt experta, dum temporum injuria Germanorum geſta infelici damnavit ſilentio. Hanc bonarum artium jacturam viri in his literis excellentes dudum obſervant atque dolent. Nam ſeculo à reparata ſalute VIII. *præter Monachorum clauſtra, verba ſunt* ſummi Polyhiſtoris Conringii in Coll. Mss. de Script. *nulla erat Schola, quâ Alphabetum ediſcere potuiſſes*, adeò denſa & opaca nox optimarum literarum lucem exſtinxerat. Germanorum ſtudium non Palladi, ſed Marti ac Deliæ erat dicatum, vel ut Lanſius diſſertiſſimus de ipſis loquitur Orat. pro German. Ipſi non ſtylum, ſed filum: Non pennam, ſed bipennem verſabant; Neque exterorum quempiam Germania noſtra invenit his ſtudiis deditum, qui venturæ poſteritati tantæ gentis memoriam ac geſta commendaverit; Hinc neque de rebus per pacis tranquilla bellorumve turbulenta geſtis ulla accuratior ſuperat memoria. Novum autem in aſſignanda hiſtoria beneficium unà cum Chriſtianiſmo ſub Carolo Magno effulgente Germaniæ Cimmeriis tenebris hactenus obvolutæ Divinum Numen benignè conceſſit, dum eidem procedente tempore, ſi non

 exqui-

exquisita, haud spernenda tamen historicorum contigit industria. Sed de seculorum horum infortunio, quantumque his, si Germanicam respicis historiam, cetera præstent, doctè nos edocet Vir in his literis ut assiduus ita & felicissimus, Amplis. & Excellentiss. Caspar Sagittarius Historiarum in hac Salana P.P. Celeberrimus Hodegus noster in hoc aliisque studiis fidelissimus, Dissert. de Script. Histor. German. præcipuis.

§. II. Quartam itaque periodum, quæ Carolina & subsequentia ad Rudolphum Habsburgicum usque tempora continet, quibus Germanorum Historia splendore quôdam fulgere cœpit, adire placet; Utut autem Carolina tempora & optimi Imperatoris res gestæ fideliter memoriæ commendatæ & scriptis celebratæ sint, singulorum tamen Germaniæ Populorum historia non satis feliciter est annotata. Juvat interim brevi Christian. Matthiæ verba in Theatr. Hist. IV. p. 514. recensere, qui Comitum Voitlandiæ originis mentionem facit, ubi Arnulphi penultimi Carolini stemmatis Imperatoris vitam examinat. ***Habuit***, inquit, ***Arnulphus filium Rapoldum*** (Aventino nobis infrà citando Ratholdus dicitur) ***conditorem stirpis Andechisiæ in Bavaria, ex quo nati Comites, qui posteà diu tenuerunt Ducatum Istriæ & Merania cum Voitlandia.*** Ab eodem Arnulpho Gentis Andechisiæ origines longâ serie ac perspicuè ad Ottonem ultimum hujus familiæ sine prole masculini sexûs exstinctum deducit Aventinus lib. VII. Annal. Boj. p. 426.

§. III. Ceterùm syllabû Principum, Marchionum, Comitum Voitlandiæ terram ab anno Salutis recuper. Mx. per duo, & quod excurrit, secula administrantium ex Lazio lib. VII. de Migrat. Gentium sedulò eruit Nobil. ac laudat. Christ. Philipp. à Waldenfels Monum. Hist. à p. 280. ad 285. Ex quâ recensione aliquorum nomina proli Andechisiæ stirpis respondent. Recenseri hîc quoque mereretur Comitum de Vogburg genealogia à Bruschio, ab anno 907. ad 1170. pertexta in Descript. Pinif. Sed singula ex laudatis his reponere, iisque immorari cum chartæ angustiæ, tùm instituti ratio dissuadent.

Nunc

§. IV. Nunc ad Advocatorum in his terris constitutionem inquirendam nos accingimus. Sunt qui Henrico ab Aucupio, (cui intentus fuisse dicitur, cum eidem imperii insignia offerrentur,) cognominato Advocatorum originem tribuant. Multa aliàs tantò principe digna in his terris gessisse scribitur, & in eis, quòd in medio trianguli, quem oppida Lengenfeld, Reichenbachum ac Hirschfeldum constituunt, cum populo, quem Vandalos esse volunt, arma contulerit, cumq; fregerit; à quo prælio sylvæ pars nomen sortitum est, ut vernacula nostra das Streitholtz dicatur; hinc inde etiam armorum reliquiæ ad nostram usq; ætatem repertæ sunt, quodvult. B.M. Fiedler. Ms. cit. c. 9. tùm etiam loca varia restitui curavit, & in his urbem ab ejusdem, ut tradunt, dicterio Ihr hefft die Stad verzwickt cognomitatam Zwickaviam. *Præfectum etiam ibidem Cuniconem ordinavit, qui Advocatus Zwickaviæ fuit appellatus, à quo Advocatorum der Vögte nomen remansit. Hi Voigti Plauenses postea cœperunt appellari à loco, quem tenuerunt, posteà verò in familias plures quasi disseminati sunt, Geranam, Widensem, Ruthenicam.* Dresserus Isagog. Histor. part. V. p. m. 630. de Urbe Zwickavia. Krantzius, cum de armis Caroli IV. contrà Plauensem susceptis agit, in hanc rem ita commentatur l. IX. Sax. c. 32. *Terra*, inquit, *est Advocatorum, non longè à Saxonia Superiore, quam Primus Henricus Romanorum Rex subjecit Monasterio Dominarum in Quedlenburg, constituens quatuor per terræ angulos totidem Advocatos Nobiles, qui Barones dicuntur de Wida, de Gera, de Russe, de Plauven.*

§. V. Pedem porrò ad Friderici Imperatoris, qui Italis contumeliosè Ænobarbus dictus est, & ab anno MCLII. æræ Christ: Imperii summas tenuit, ætatem perferimus, quæ terræ, de quâ agimus, novam ex quorundam sententia appellationem, nempè MERANIÆ nomen, indidit; Ex hujus sententiæ Patronis non postremum, Cureum (Chronic. Silesiac. p. 72.) nominabimus, qui primò equidem optimè eos, qui Meraniæ in Moraviæ nomen falsò commutant, erroris coarguit; Horum enim caliginem pariter

 discutit

discutit Variarum Lectionum inclytus auctor, Reinesius Cap. XVI. p. 252. *Librarii, inquit, veteres solenniter in hoc nomine erraverunt, ut ubique ferè Scriptorum & in ipsis Instrumentis publicis, Rescriptis & Decretis Imperatorum in Moravia abierit, sed quis castigare intereat Historicæ Veritatis.* Paulòpost Silesiaci Chronici autor in hunc sensum pergit: *Regio illa ab antiquis Nariscis inhabitata Imperatoris Friderici Barbarossæ ætate Merania, & posteris temporibus Voitlandia audiit; Masculâ enim Ducum Meraniæ stirpe in Ottone exspirante à vicinis occupata, atque invicem divisa est; partem Bambergensis & Wirtzbergensis Episcopi, partem Norinbergensis Burggravius sibi vendicant.* Eadem sententia à perquàm multis, qui Curæum laudant, repetitur. Vid. Zeilerum Itiner. Germ Contin. p. 62.

§. VI. Sed cùm gravissimi scriptores huic de Merania sententiæ dicam scribant, eidem assurgere meritò ambigimus. Non levis quidem momenti dubium est Historicorum de illustribus Meraniæ ducibus. *Nam qui sint, fuerint ve isti, video viros πολιτικωτάτους non dubitare saltem, sed planè ignorare* differit Reinesius Var. Lec. l. c. & nobilissimus Goldastus (egregiô hòc ornatus elogiô à Reinef. inquiente: *Hunc ad Antiquitatis Alemannicæ reliquæque adeò Germaniæ eruditissimis scriptis symbolam contulisse satis luculentam scimus & prædicamus.*) *Ego*, inquit, *qui hic Ducatus sit æquè cum ignarissimis scio, nisi si Moravia sit, quæ adhuc Alemannis Meran interdum* Merenland. t. 1. p. 2. Alem. Rer. ad c. XXXI. Eccehardi de vita B. Notkeri Balbuli. Curæi autem erratum præter alios etiam detegit Vir Consultiss. Andr. Knichen de Jure Superior. in com. l. alt. territorii c. IV. *Fallitur* (nempe Curæus, quem ibidem castigat) *sub ducatu siquidem Meraniæ ab urbe maritima indigitato intelligitur Croatia & Dalmatia.* Vid. plures, qui l c. laudantur. Juvat inprimis variâ eruditione nulli secundi Reinesii, quæ à perquàm paucis observata legitur, rationem tradere, qui postquàm quorundum Meraniæ Ducum nomina maximis extulit laudibus, Ottonem quoque ultimum hujus familiæ Friderico II. imperante spectabilissimum inter eos memorat, cujus unica filia

Elisa-

Elisabetha Friderico I. Burggravio Noribergensi oppida Voitlandiæ ad Salam & Mœnum, Culmbacum, Bojorutum, Carlesburgum in dotem an. MCCCXXIV. attulit. *Ob dotem*, pergit, *istam à Ducis Meraniæ filia cum hæredio Burggravi Noribergensis sociatam putarunt nonnulli, qui Philippum Melanchtonem & Joach. Curæum autores laudant, Ducatum Meraniæ eò tractu fuisse, qui post Advocatorum terra vocatus, istoque nomine hodie notus est, quod erroneum esse nemo dubitat. Dicta autem oppida Otho parens jure dotalitio similiter à conjuge Comitissa de Ammerthal acceperat. Ipse ab avita possessione oppidi Meran ad sinistram Athesis ripam, cui ex opposito castrum regium Terioli* Terle / Tyrol *imminet, & territorii adpertinentis, etsi in Bavaria, Norico, & Franconia amplissimorum fundorum Dominus, denominatus est*; Plura de Merano Vid. ibid.

§. VII. Hactenus de nova eaque suspecta Terræ nostræ appellatione. Porrò ab his annis Advocatorum hujus regionis nomen celebritatem sermonis hominum consecutum est. Enituit maximè Henricus Nobilis Dominus de Wyda & totius terræ Advocatus, *prapotens possessor & dominator, variorum Monasteriorum fundator*, ut loquitur Paulus Langius Cygn. Monachus in Chron. Cizizensi, qui etiam sequentia memoriæ prodit: *Henricus Senior dictus fuit tanquam excellenti titulo Advocatus, seu vulgariter Voit de Wyda, & ita posteri ejus per multa tempora. Nam totam terram Advocatorum, quæ & tunc, sicut & nunc* das Voitland *dicebatur & dicitur, possedit. Uxorem habuit Berchtam Comitissam à Tyrol, quæ peperit ei quatuor filios, qui omnes Henrici dicti sunt, quorum primus post eum sedit in Wyda, secundus in Groyz sive Greitz dictus Henricus Reusse, tertius in Plawen, quartus in Gera.* Et lineis quibusdam interjectis pergit: *Notandum est quod supra dictus Henricus videlicet dictus est Henricus de Weida, eo, quod ipse & pater suus transtulerunt à monte Sancti Viti civitatem, nunc trans Elstreum positam. Nam anteà vocabantur Comites de Gisberg.* Hæc ad an. MCXCIII. Chron. cit. quod illustr. vet. script. ex Biblioth. Joh. Pistorii Tom. I. exhibitis insertum est. p. 791.

§. VIII. Duo cumprimis memorabilia hic innuit Langi-

Langius: Alterum quod singuli Henrici Nobilis, ut loquitur, nati Henrici sint vocati, alterum verò quod secundus natu Dn. in Groitz cognomentô Reusse nuncupatus sit. Ex his enim de utriusque nominis origine, in qua eruenda autorum maximus deprehenditur dissensus, illustri Stemmati hodienum familiari conjecturam aliquis capere possit. Non ingratum fore autumo, brevibus quorundam significasse sententias. Primò quidem de dicto isto prænomine ita habet Peccensteinius: Quidam ex laudata familia militatum proficiscens in prælio cum Saracenis commisso fortiter cadit, reliquis interim domi relictis, quâ fortunâ absens utatur, nesciis; Fascinator quidam habitu corporis, loquelâ ac gestibus absenti non absimilis nomen ac personam absentis mentitur, ac debitam hæreditatis partem sibi vendicat; Sed dies fraudes aperit, fascinator poenas dementiæ dat meritas, ac illustri, quæ hodienum Ruthena audit, familiæ consultum videtur unô eôdemque Henrici scilicet uti nomine. Uberiùs ipse hæc recitat Theatr. Sax. c. XVIII. p. 265. 266. Sed quid inde? num hâc viâ fucum vendituro obviam itum fuerit? vix omnibus hæc Historicus Sax. persvadebit, etiamsi persvaserit.

§. IV. Aliter in hanc rem Matth Hammerus in Roset. c. 8. p. 92. *Dominus de Plavven*, (sic reddimus verba ejus) *Bertham Corinthiæ Ducis filiam in matrimonio habuit, ex qua IV. filios procreavit. Conjux maritum ardenter amans petiit, ut in honorem cum Imperatoris Henrici VI. quem sangvine propinquum habebat, tum sui ipsius ac quadrigæ filiorum constituere velit, ut ex eorum prosapia pronascendi ad unum omnes Henrici dicantur. Maritus conjugis petitis locum relicturus annuit.* Confer M. Zeiler. lib. de X. Circ. Tit. V. Sax. Sup. p. 297.

§. X. Ultimo historiam de cognomento ex Peccensteinii recensione adjicere liceat, quam ex MMSS. ac lectionibus academicis hausisse non dissimulat. Verba ejus parciùs commemorata huc redeunt: *Friderici II. Imper. tempestate anno* M CCXXVIII. *bellum adversus Saracenos geritur, cui Dominus de Gera & Advocatus de Placem interest, qui à Saracenis capitur, decen-*

decennioque post negotiatori Russo venditur. Russis autem cum Tartaris decernentibus ab his denuo captus est, & cum jam diu multumque adversa cum fortuna conflictatus esset, redux factus in Aulam Friderici II. vestitu Russicô amictus redit, ab imperatore clementer atque benevolè excipitur; Postmodùm cùm ab Imperatore, tum ab aulicis à vestimenti habitu Russus cognominatus est, id quod cognomenti vel ab ipso in extremis literarum scriptum legitur. Sic in hunc sensum ille loc.cit.p.264. sed nos hæc ὡς ἐν παρόδῳ.

CAPUT V.

PEriodi quintæ auspicia. Optimè administratur Advocatorum Terra. Nonnulla Voitlandiæ oppida à Carolo IV. & Friderico Strenuo capiuntur. Hussitæ eandem terram miserè vastant. Gera expugnatur. Ernestus & Albertus Germani Voitlandiæ oppida occupant. Böemi binis vicibus Terram hanc invadunt. Rustici rebelles existunt. Alienata Voitlandiæ oppida Saxonibus restituuntur.

I. Quinta denique, eaque ultima Monarchiæ hujus periodus se offert, cujus auspicia computanda veniunt à Rudolphi Comitis Habsburgici, hodienum DEI clementiâ florentissimæ Austriacæ Domûs atque Familiæ conditoris regimine, qui Reipublicæ, posteà annos viginti & ultra, quàm fluctuasset, pristinam reddebat faciem, cùm circa an. MCCLXXIII. summum imperium ac rerum potestas ab Electoribus ei committeretur.

§. II. Nihil dixisse prohibet Advocatorum Terram hâc & seq. ætate ab Advocatis suis, quos modò laudavimus, administratam esse, & quidem satis placidè. Celebramus circa an. MCCCXXVII. memoriam Domini de Plawen summô administrationis, sive terræ aut regionis suæ, sive pupilli curam spectes, elogiô conspicui. Tum scilicet Fridericus Landgravius Thuringiæ & Marchio Misniæ annum ætatis XV. agebat, cui à morte Henrici Comitis Schwartzburgici sæpius laudatus Dominus de Plauen tutor, ac totius ditionis administrator datus, cujus tutelâ fide optimâ functus est, uti ob id à Pirnensi, teste Munstero Cosmograph. edit. nov. p. 1158. meritis effertur laudibus. 1327.

 §. III. Sed

1357. §. III. Sed ad annum Christianæ libert. MCCCLVII. (capita enim notatu digniora attigisse sufficiat) descendemus, ne gravissima Caroli IV. & Friderici Strenui conjunctis armis contra Plavensem, ut loquuntur, suscepta expeditio linquatur intacta; Non enim facilè in scriptorem quempiam, vel Caroli IV. vel Friderici Strenui res gestas uberiùs examinantem incides, qui hos incursus oblivione tegeret. Verùm in assignandis motuum horum causis ad unum omnes non consentiunt. Vide sis interim Albinum Chron. Misn. p.181. seqq. qui iteratas ac diversas circa hæc tempora excursiones recitat, quarum prior anno MCCCLIV. à Carolo IV. unà cum Friderico Strenuo, posterior anno MCCCLVII. à solo Friderico suscepta sit. Hic postquàm eadem ferme cum Fabricio infrà citando affirmavit, ex dictis colligit, alteram harum excursionum in Voitlandiam, alteram in Osterlandiam fuisse tentatam. Ad priora adserta non possumus non notare, historiæ conditores, quos evolvere licuit, unô ore ad an MCCCLVII. conjunctis armis cùm à Carolo IV. tùm Friderico Strenuo susceptam expeditionem rejicere. Vid. Cyriac. Spangenb. Chron. Mansfeld c. CCLXXXIX. ad an. MCCCLVII. Rivander. Chron. Thuring. p.421. ad an. eundem. Distinctè ac perspicuè satis hæc Fabricius lib. VI. p.674. tradit, ex quo brevitatis studio adducti nec prima, nec ultima, nonnulla tamen delibabimus: *Communibus viribus* (Rex scilicet ac Landgravius, ut in præcedentibus loquitur) *ditionem invadunt. Arx Zigenrucka primùm obsidetur, quia ceteris erat munitior. Incisis foris canalibus & tubis aquarum, laborabant inopiâ, qui eum defendebant, neque victus ampliùs suppetebat: Vitam igitur milites paciscentes arcem depositis armis Regi & Landgravio tradunt. Cum in præfectum Zigenruckanum esset animadversum, mandatô regio tantus terror aliis incutitur, ut statim imperata facerent. Incidit autem hæc actio in an. MCCCLVII.* plura leges loc. cit. confer. etiam Krantzium *Saxon. lib. IX.*

1429. §. IV. Novum seculum novam Voitlandiæ adfert calamitatem. Annô enim à Virginis partu MCCCCXXIX. Ad-

Advocatorum Terra cruentam unà cum maximo Misniæ tractu stragem sensit, quam Hussitarum verè furabundus furor eidem inflixit. Novam videlicet Bojohemi in Misniam excursionem moliuntur ubique summæ crudelitatis relinquentes vestigia. Occurrit his Johannes Palatinus DCCC. equitibus, sed in fugam versus ad Electorem se recipit, cui Archiepiscopus Magdeburg. & Marchio Brandenburg. suppetias ferunt. Bohemi autem missâ Lipsiâ Altenburgum expugnant ac exurunt, Plaviam obsident & in favillas redigunt, id quod ex Bucelin. Annal. Germ. p. 120. autor πολεμογραφίας Hussiticæ M. Johan. Lauren. Langerman. Disp. Gies. Hass. 1667. ed. tradit. Acerbam hanc Plavensium lanienam quoque prolixè refert Munsterus, cui annus MCCCCXXX. placet. Vid. ejusd. Cosmograph. p. 1159. Auditu verò inprimis horrendum est, quod ultra nongentos occubuerint homines; Ipse quoque Cosmograph. auctor non exiguum trucidatorum catalogum ibidem exhibet. Nec Plavia tantùm id vulneris accepit, sed & longè plura alia Voitlandiæ oppida furor ille Vulcano tradidit, quod non obscuris sæpius laudatus Fabricius edocet; Sed hic contextus ex lib. VIII. p. 744. de promtus instituto huic maximam lucem afferet: *Incendunt*, inquit, (Bohemi) *hinc inde in agris villas plurimas, tum Smolim & Grimmitiam. In Voitlandia autem Werdam, Reichenbachium, Auerbachium & Olsnicium. Impetu verò imprimis furiosô ibant in Henricum Plavensem. Is in carcere detinebat Sternbergium, Baronem Boëmum, quem dare redimendum illis noluit. Oppidum Plava inter Elistrum & Siram fluvios, arcem in excelso colle habet, cui præfectus erat Georgius Radschauerus, cum quo paciscebantur hostes, ut ipse ex arce discederet, milites arma deponerent, salvi abirent: Ni facerent, extrema minitantur. Spatiô ad deliberandum concessô, arcem in potestatem Boëmi accipiunt, nec pacti memores, deditítios crudeliter interficiunt: Inter quos de nobilitate plures quàm centum necati & spoliati sunt. Metu illo sublatô in cives ferrum stringunt, & supra nongentos trucidant. In Senatum & Flamines magis, quàm in ceteros suâ consuetudine truces. Octo fratres Marianos & quatuor Dominicanos*

canos unâ fossâ vivos obruunt. Editâ per oppidum cæde universorum, arcem diruunt, & tecta incendunt VIII. Calend. Febr. quo die memoria conversionis Pauli Apostoli celebratur. loc. cit.

1450. §. V. Postmodùm an. MCCCCL. novum Voitlandiæ oppido, Geræ videlicet, excidium à Duce Wilhelmo maximô adversus Gerensem, ut legimus, juvenem odiô flagrante parabatur, quod gravissima fœmina Adolescentis parens nobilibus matronis stipata eô amictu, quo nostrates in exequiis utuntur, induta Wilhelmo obviam veniens primò inhibuit. Dux Wilhelmus verò denuò concitatus minas in effectum dat & oppidum Gera à Bohemis, utut obsessi fortiter pugnarent, expugnatur, sed non sine illorum clade. Cives fugâ in templo salutem quæritantes, non habitô personarum, ætatis ac sexus respectu, ad aram miserè trucidantur. Pluribus hæc suggerunt Cyriac. Spangenberg. Chron. Mansfeld. ad an. MCCCCL. c. 330. Georg. Fabricius lib. VII Rerum Misn. p. 716. sqq. Rivand. Chron. Thuring. ad an. cit. p. 475.

1466. §. VI. Iisdem temporibus floruerunt Celsissimi Duces Saxoniæ Ernestus & Albertus Germani, Friderici cognomentô Placidi filii, plagiô Kauftungianô scriptoribus notissimi. Horum ætate major Ernestus Elector, ex quorundam sententia unà cum fratre Alberto *IV. Idus Febr. MCCCCLXVI. in Voitlandiam movet, agrum Plavensem ingreditur, Plavam occupat, arcem oppidi capit, & illam omnium antiquissimam Vodbergam. Olsnicenses & Adorfii sponte in castra veniunt, seseque dedunt,* ut in hanc rem scribit Fabricius lib. VIII. l. c. p. 777. Vid. insuper Munster. Cosmograph. p. 1159. Petr. Albin. Chron. Misn. Tit. XIV. Matt. Dresserum Isag. Hist. part. V. Peccenstein. Theatr. Saxon. c. XI. p. 150. Zeiler. Itiner. Nov-

1471. Antiq. Contin. p. 61. Albertus verò Ernesti frater annô MCCCCLXXI. oppidum, quod vulgô Elnbogen, Fabricio Ancona, Aventino Helenobium, aliis Cubitus, item Saxo-Cubitus dicitur, oppugnatum in Voitlandiam abiens, ipsum obsidione claudit, incolasque brevi sub potestatem redigit. Vid. Bruschium descript. Pinif.

§. VII

§. VII. Paucis porrò lineis superius, idque XVI. seculum attingere instituti suadet ratio. Sed & eodem misera terræ nostræ propter vicinos malos perhibetur conditio. Anno enim IV. seculi hujus Boëmorum copiæ magnas ediderunt ruinas, de quibus Bruschius in descr. Pinif. cum de Artzburgo agit, legendus est. Posteà (quod Zeilerus Itiner. Germ p. II. asserit) oppidum Olsnitz, variis ceteroquin casibus expositum à Boëmis an. MDXIX. miserè devastatum, & in favillas redactum est. Ecquis hinc dubitet, reliquum terræ hujus tractum non simul acerbissima accepisse vulnera? Unde verò Zeilerus sua petierit, ipso tacente, non satis liquet. 1504. 1519.

§. VIII. Novas pariter turbas dat annus seculi hujus XXV. quô Rustici in agro Plavensi seditionem conflant, de qua lege, sis Munsterum Cosmograph. l. c. Tandem verò sub finem sec. XVI. Voitlandiæ oppida à Bohemis in bello Smalkaldico occupata à Rudolpho Boëmorum Rege Clementissimis nostris Saxoniæ Principibus restituta sunt, Teste Zeiler. de X. Circ. p. 368. & alibi. 1525.

§. VIX. Restat ultimi, præsentis scilicet XVII seculi delineatio, quô & ipsa Advocatorum Terra fortunæ fuit ludibrium, quod mali unà cum vicinia, aut si mavis, tota Germania est perpessa. In recenti enim & cruda, ætate provectioribus bellum, quod tricesinale vocant, hæret memoria, ubi unà cum multis aliis regionibus truculentèr devastatis & concussis Voitlandia quoque pluribus quasi procellis ac tempestatibus fuit agitata; undique etiam in his terris gladiorum fulgor perstringebat oculos, undique armorum audiebatur sonus. Et quid auditu dictuve horribilius excidiô, quod Olsnitia expertum est. Sed cruentum hoc vulnus Voitlandiæ inflictum refricare datâ operâ supersedeo.

CAPUT VI.

Terra qualis. Incolarum indoles, encomium. Oppida à quibus describantur. Piniferi quatuor, quæ effundit, flumina. Ejusdem bonitas exteris nota. Fluvius Margaritifer. Epilogus.

 §. I. Præ-

§. I. Præmissâ Historiarum serie dotes Terræ nostræ suis singulari capite efferri mererentur laudibus. Verùm, cùm ja mjam philyræ Lineamentis his dicatæ sint repletæ, summas nonnullorum memorabilium tribus verbis attigisse sufficiat. Primò omnium Terræ ac locorum indolem explorabimus; Equidem illius naturam contemplanti regio quibusdam in locis se offert horrida aspera, montosa ac sylvosa, veteris Germaniæ faciem ingenuè repræsentans; Alibi tamen mitior, planior, & indefessô incolarum studiò ac labore optimè culta, cui aër temperatus spirat atque salubris, pecorum ac ferarum abundans, metallis aliisque terræ donis dives, mater incolarum & ingenuorum & fortium. Nec facilè quis inficias iverit animosos ac constantes incolas Advocatorum terram nunquam non aluisse. Viget sanè non intermoriturum Gustavi Adolphi Regis ac Herois sine pari elogium, quod laud. Christoph Philippus à Waldenfels p.345. Monument. Histor. annotavit. *Malle,* dixit, *Voitlandis propter strenuam ac indefessam fortitudinem dupla prorogare stipendia, quam aliis simplicia.* Eruditorum pariter Voitlandorum Zeilero & Bruschio passim laudatorum manum adducere non esset difficile. Sed cùm ceterum Voitlandorum laudibus immoratur Monumentum citatum, hæc potiùs intimasse quàm fusiùs prosequi placuit. Oppidorum porrò ditionis hujus situm, originem, fortunam, &c. exploraturus adeat Dresserum de Urb. Germ, Zeilerum Itiner. Germ. Münsterum Cosmograph. Bruschium sub finem suæ Piniferi descriptionis, aliosque.

§. II. Ab oppidis ad Piniferum patrem quatuor fluminum insignem progredior, quæ ad quatuor cœli cardines diffunduntur; Egra enim ad Orientis oras tendit, & in Bohemia Albi miscetur. Nabus Austrum versus in Danubium labitur. Mœnus solem occidentem petens in Rhenum denique se exonerat. Sala ad septentrionem decurrens ab Albi excipitur. Abundat Pinifer auri, argenti, ferri, aliisque metallis; sed dolendum est tanti montis bona, Venetis aliisque exteris hactenus magis atque ipsis incolis innotuisse;

horum

horum enim vestigia sæpe deprehendit vicinia, libelli quoque idiomate Italico, Gallico, vel Germanico, quo inferiores Saxones utuntur, in quibus loci, ac rivuli auri gemmarumque fertiles indicantur, repertæ sunt. Verùm hæc & hujus generis alia singularia hic recensenda dudum literis commiserunt Caspar Bruschius in descript. Piniferi per M. Zachar. Theobaldum Jun. Witteberg. 1612. ed. & ab ipso laudati Conradus Celtes, Bilibaldus Pirckheimerus; ne dicam quæ passim apud Irenicum in Exeges. Germ. Petrum Albinum Chron. Misn Georg. Loysium in pervigil. Mercur. sive observ. de peregrinatione leguntur.

Accepimus Terræ Montisque celebratissimi bona. Denique nec aqua Margaritifera suis defraudanda est præconiis. Elister enim fluvius conchas margaritis refertas hodienum, quod omnibus constare credo, suggerit. Hoc quoque Stella secundo commentariolô de rebus ac populis priscis observavit. Conf. Albinum Chron. Misn part. 2. quæ de Mont. Inscrib. tit. XVIII. p. 141. Hæc atque alia nonnulla scitu & dignissima & jucundissima hic uberiùs prosequi operæ esset pretium, quam lampada nunc vel aliis feliciùs in hoc genere versantibus, vel alii, Deo fortunante, reservabo tempori. Hâc vicelineas Historiæ nos ducere, non ipsum corpus exhibere reminiscentes ultimam curis hisce manum imponimus. Interim L. B. Catone hôc contentus esto, & si quando à scopo aberravi, cogita: Historiam legere ac meditari omnium, penitiùs introspicere paucorum, nec nisi felicium est.

DEO LAUS ATQUE GLORIA.

COROLLARIA.

Fridericus II. Kauffungio nihil pecuniæ, quô hic impulſus plagium admiſiſſe falsò creditur, debuit.

Templarios inſontes ſublatos eſſe credimus.

Sive Caſaubonus, penultima longâ, ſive Caſaubonus eâdem brevi, dixeris, cauſa bona eſt.

Abſtrahentium non eſt mendacium.

Inſtrumentum non eſt cauſa inſtrumentalis.

Cauſa & effectus ſunt ſimul.

Quicquid impropriè tale eſt, illud non eſt reverâ tale.

Veritas non eſt in prima mentis operatione.

JAm datur Hiſtoriæ *Voitlande* linea prima,
Quis parili ſtudio nunc mihi plura dabit?
DVRRIVS ingenio præſtans, pietate, bonisque
Moribus, haut linquet cœpta probata bonis.

Amoris & Benevol. ergo

CASPAR SAGITTARIVS,
Hiſtor. Prof.

